

สรุปคำกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิดและปาฐกถาพิเศษ
งานวันคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในภาครัฐ
วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๘
ณ หอประชุมสุขุมนัยประดิษฐ สำนักงาน ก.พ. จังหวัดนนทบุรี

สำนักงาน ก.พ. ได้จัดงานวันคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในภาครัฐ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ขึ้น เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๘ โดยได้เรียนเชิญรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เป็นประธาน กล่าวเปิดงานและปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “จำขึ้นใจ: ข้าราชการรากฐานของแผ่นดิน” ในการนี้เลขาธิการ ก.พ. (นายอนุทิน ชาญวีรกูล) ได้กล่าวรายงานต่อรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) โดยกล่าวถึง วัตถุประสงค์สำคัญในการจัดงานเพื่อให้ข้าราชการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งเสริมสร้างวินัยและป้องกันการกระทำผิดวินัย ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ในการป้องกันการทุจริตให้กับข้าราชการและส่วนราชการ สอดคล้องกับนโยบายป้องกันและปราบปราม การทุจริตประพฤติมิชอบของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ให้ความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกและ พัฒนาคณะให้มีคุณธรรม จริยธรรม การประสานความร่วมมือกันในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและ ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับระบบและการตรวจสอบที่ดีซึ่งเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันการทุจริต ได้อีกทางหนึ่ง หลังจากนั้นเลขาธิการ ก.พ. ได้เรียนเชิญรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เปิดงานและ ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “จำขึ้นใจ : ข้าราชการ รากฐานของแผ่นดิน”

รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เริ่มต้นด้วยการกล่าวขอบคุณสำนักงาน ก.พ. ที่เป็นจักรกล สำคัญในการจัดงานวันคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ และขอบคุณข้าราชการและ ส่วนราชการที่ให้ความร่วมมือเป็นในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างดี หลังจากนั้นจึงกล่าวเปิดงาน โดยมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

การจัดงานวันคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในภาครัฐใช้กลวิธีในการดำเนินการ ๓ วิธี คือ

๑) การนำผลงานที่ดีเด่นมาแล้ว มาแสดง มาอธิบาย ชี้แนะ ซึ่งเป็นกลวิธีในการสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และระดมความร่วมมือ

๒) การทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง โดยหน่วยงานกลาง ได้แก่ สำนักงานก.พ. สำนักงาน ก.พ.ร. สำนัก งบประมาณ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา เป็นต้น จะต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง หรือเป็น “โมเดล”

๓) การนำตัวอย่างดีๆ มาแสดง ซึ่งในวันนี้ก็จะมีกรมอโกลีเกียรติคุณแก่หน่วยงานที่ได้จัดทำและประเมินมาตรฐานความโปร่งใสมาแสดง นำตัวอย่างหน่วยงานดีๆ ที่ได้รับรางวัล นำตัวอย่างข้าราชการดีๆ มาบอกกล่าว เพื่อให้รู้ว่าคนดียังมีอยู่ หน่วยงานดีๆ ยังมีอยู่

กลวิธีทั้ง ๓ หรืออุบายทั้ง ๓ แบบ ในการรณรงค์หรือสร้างการรับรู้ ความเข้าใจและความร่วมมือกัน เป็นเรื่องที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณตั้งแต่ครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าท่านเคยสอนว่าการที่จะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ ให้คนอื่นเขาเชื่อ ให้คนอื่นเขาทำตาม แล้วก็ร่วมมือกับเรามีอุบายหรือกลวิธีอยู่ ๓ อย่าง ซึ่งคนทั่วไปเรียกว่า กลวิธีแบบ “ปปป” ได้แก่

๑) “**ปฏิบัติ**” คือ ทำให้ดู ทำให้เห็น การสร้างคุณธรรม จริยธรรมความโปร่งใส หน่วยงานกลาง ต้องทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง กระทรวงต้องทำเป็นแบบอย่างถึงจะบอกให้กรมทำตาม รัฐบาลต้องเป็นแบบอย่างถึงจะรณรงค์ให้ประชาชนทำตามได้

๒) “**ปรียัติ**” แปลว่า สอน ต้องบอก อธิบาย แนะนำ ทำคู่มือ ชี้แจง อบรม สัมมนา ปฐมนิเทศ ฯลฯ

๓) “**ปฏิเวธ**” แปลว่า นำตัวอย่างที่ทำเสร็จแล้ว สำเร็จแล้วมาแสดง จะรณรงค์เรื่องอะไรก็ต้องมีข้าราชการแบบอย่าง ต้องมีหน่วยงานแบบอย่าง หน่วยงานต้นแบบ หน่วยงานนำร่องมาให้ดู

ในการทำงานปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ “ปฏิบัติ” หมายถึง ทำเอง “ปรียัติ” สอนแนะนำ บอกให้ทำ อธิบาย บอกประชาชน แล้วก็ “ปฏิเวธ” ใครทำสำเร็จนำของที่สำเร็จนั้นมาแสดง “**จำขึ้นใจ**” ก็เป็นส่วนหนึ่งของ “ปรียัติ” ส่วน “ปฏิบัติ” ทำกันอยู่แล้ว รางวัลหรือโล่เกียรติคุณที่จะมอบเป็นส่วนหนึ่งของ “ปฏิเวธ” ในช่วงตอนปลายจะเป็นการอธิบายเรื่องการประเมินทำอย่างไร ทำแบบไหน ทำแบบง่ายๆ ทำอย่างไร วินัย ทำอย่างไร ปลุกฝังอย่างไร เป็นส่วนของ “ปรียัติ” “ปฏิบัติ” ทำเอง “ปฏิเวธ” คือการนำตัวที่ทำนั้นมาบอก โดยหัวใจของการจัดงานพยายามที่จะให้ข้าราชการตระหนักในความสำคัญของคำว่า “คุณธรรมและวิธีปลุกฝังคุณธรรม” คำว่า “จริยธรรม” และความแตกต่างระหว่าง “คุณธรรมและจริยธรรม” และที่เน้นมากคือ “ความโปร่งใส”

“ความโปร่งใส” ไม่ได้เป็นคุณธรรม แต่เป็นวิธีที่นำไปสู่คุณธรรม เพราะว่าถ้าโปร่งใสก็จะทำให้ลดเรื่องการทุจริต ทำให้คนรัก คนพอใจ ไม่เกิดความเคลือบแคลงสงสัย ความโปร่งใสเป็นตัวหนึ่งในธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นตัวสำคัญในลำดับต้นๆ เมื่อก่อนไม่ค่อยจะเน้นเรื่องความโปร่งใส แต่จะมุ่งในเรื่องคุณธรรม พูดถึงเรื่องการไม่ทุจริต ก็มีคำถามย้อนกลับว่าทำอย่างไรจึงเรียกว่าไม่โกง คำว่าไม่โกง ไม่ได้มีความหมายแค่ไม่เรียกเงินใต้โต๊ะ บนนโต๊ะ ไม่ชกเปอร์เซ็นต์ แต่การไม่ทุจริต ความซื่อสัตย์ ความสุจริต ซึ่งเป็นคุณธรรมมีความหมายมากกว่าการที่จะโกงหรือไม่โกง สิ่งฝรั่งเรียกว่า “Transparency” ภาษาไทยแปลว่า “ความโปร่งใส” เป็นอุบายหรือกลวิธีสำคัญที่จะนำไปสู่คุณธรรมเรื่องความไม่โกงได้ เพราะถ้าทุกอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา อธิบายที่มาที่ไปได้ ไม่มีลบลมคมนัย ก็มีโอกาสดูให้จับผิดได้ง่าย ก็จะไม่กล้าเสี่ยง และไม่กล้าทำ

ความโปร่งใสถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่คุณธรรมตัวอื่นๆ อีกหลายตัว การที่สำนักงาน ก.พ. ให้นำหน้าในเรื่องของความโปร่งใสจึงถือว่ามีมาถูกทาง โລ่ที่จะมอบให้ส่วนราชการเป็นการนำเรื่องของความโปร่งใสและการประเมินผลมาเป็นตัวตั้งที่สำคัญ การประกาศเกียรติคุณส่วนราชการและข้าราชการเป็นส่วนที่เป็นปรีดีและปฏิเวธ โดยในช่วงท้ายท่านได้ขอให้ข้าราชการ “ปฏิบัติ” โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในวันนี้มาดัดแปลงใช้กับการทำงาน และเมื่อประสบความสำเร็จก็จะเป็นแบบอย่างหรือเป็นปฏิเวธให้แก่คนอื่นๆ รุ่นอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

หลังจากนั้นรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “จำขึ้นใจ : ข้าราชการรากฐานของแผ่นดิน” โดยมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

“จำขึ้นใจ” คือ การฟังตระหนักหรือฟังรำลึกไว้ เป็นคำที่หวังว่าจะสะกิดให้นึกได้ จำได้ คิดได้ โดยมีคำที่สำคัญคือ “จำขึ้นใจ” และ “ข้าราชการรากฐานของแผ่นดิน” เป็นสิ่งที่ต้องการให้จำ ส่วนคำว่า “รากฐาน” หรือพื้นฐาน (Foundation) หมายถึงสิ่งที่รองรับ เช่น ดึก มีฐานรองรับตึก ซึ่งสำคัญที่ฐาน เพราะถ้าฐานไม่แน่น ไม่มั่นคง ตึกก็พังทลายล้มลง รากฐานของแผ่นดิน หมายถึงสิ่งที่รองรับแผ่นดินไว้ให้แผ่นดินหรือประเทศอยู่ยั่งยืนยง ถ้าประเทศเปรียบเหมือนตึกหรืออาคาร ภัยอันตรายที่จะมาเขย่าตึก อาจจะแผ่นดินไหว ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว ภัยอันตรายที่จะมาเขย่าหรือสั่นสะเทือนประเทศ ก็คือภัยจากภายในและภัยจากภายนอก ได้แก่ ความไม่น่าเชื่อถือ ความไม่น่าเชื่อมั่น การทุจริตคดโกง ซึ่งกัดเซาะประเทศได้เหมือนที่กัดเซาะตึก ถ้าภัยอันตรายมากๆ ทำให้ตึกพังได้ ประเทศชาติก็พังทลายได้เช่นเดียวกัน ผู้นำก็อยู่ที่พื้นฐานที่รองรับซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญ แต่พื้นฐานหรือรากฐานมักจะเป็นส่วนที่คนไม่ให้ความสนใจ ดังมีคำพูดว่า “อาภัพเหมือนปูน” คือปูนที่ทาหมาก แยกมาที่บ้านชวนกินหมากกินพลูแต่ไม่มีใครพูดถึงปูน หากกินหมากกินพลู แล้วไม่ทาปูน เปรียบเหมือนกินแกงไม่ใส่น้ำปลา ไม่ใส่ชูรส ไม่ใส่น้ำตาล คือจะไม่เป็นเรื่อง โบราณจึงเรียกอะไรที่อาภัพว่า “อาภัพเหมือนปูน” ข้าราชการนั้นเหมือนปูน นักการเมืองเหมือนหมาก นักวิชาการเหมือนพลู คือ คนจะให้ความสำคัญกับนักการเมืองซึ่งกำหนดนโยบาย นักวิชาการ เป็นผู้ออกมาให้ความเห็นตามหลักวิชาการ ส่วนคนที่ทำคือ ข้าราชการ ซึ่งถือเป็นจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อน ข้าราชการจึงเป็นเหมือนปูน เพราะทำดีเท่าไรก็อาภัพ เขาถึงเรียกว่า “อาภัพเหมือนปูน” ข้าราชการนั้นเป็นรากฐานของแผ่นดิน ไม่มีไม่ได้ ถ้าพื้นฐาน รากฐานไม่มั่นคงอ่อนแอรองรับแผ่นดินไม่ได้ ในที่สุดแผ่นดินทั้งแผ่นดินก็จะมี

ท่านยังได้เล่าถึงการการรับราชสมบัติ โดยกล่าวว่าการรับราชสมบัติของฝรั่งว่ามีการสมมงกุฎ ซึ่งมีสำนวนว่า “To crown the King” “Crown” คือ สมมงกุฎให้พระเจ้าแผ่นดิน ส่วนไทยก็มีพิธีรับราชสมบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณ จนกระทั่งถึงพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ บรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งต่อมาเรียกว่า วันฉัตรมงคล ท่านทำพิธีรับราชสมบัติแบบอย่างที่เคยทำ คือ เริ่มต้นท่านก็จะสวมเสื้อครุยแต่งองค์แล้วก็ขึ้นไปนั่งบน “พระที่นั่งภัทรบิฐ” เมื่อประทับนั่งเรียบร้อยแล้วก็จะเริ่มพิธีถวายราชสมบัติ

ในส่วนที่ ๑ เรียกว่า “เบญจราชกฤตภัณฑ์” เครื่องใช้พระเจ้าแผ่นดิน ๕ อย่าง ส่วนที่ ๒ เรียกว่า ๑๒ ท้องพระคลัง เป็นของเล็กๆ น้อยๆ เป็นตัวแทนของสมบัติใส่หีบถวายเป็นพิธี เมื่อทรงเอื้อมมารับ ก็คือการรับราชสมบัติ นับจากนาที่นั่นก็จะเปลี่ยนจากการเป็นพระเจ้าอยู่หัว ไปเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คำพูดก็จะไม่เรียกว่าพระราชดำรัสแต่จะเรียกว่า “พระบรมราชโองการ” ซึ่งรัชกาลปัจจุบันได้มี พระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” การถวายราชสมบัติของพระเจ้าแผ่นดิน ๕ อย่าง เรียกว่า “เบญจราชกฤตภัณฑ์” “เบญจ” แปลว่า ๕ “ราช” แปลว่าพระเจ้าแผ่นดิน “กฤตภัณฑ์” แปลว่า เครื่องใช้ที่แสดงความยิ่งใหญ่ ประกอบด้วย

๑) “พระมหาพิชัยมงกุฏ” เป็นทองคำยอดเป็นเพชรเม็ดเท่าไข่มุกเรียกว่า “พระมหาวชิษัยมณีน” พระมหากษัตริย์หรือผู้ที่กำลังจะเป็นพระมหากษัตริย์ต้องเอื้อมมือไปรับมงกุฏแล้วสวม ต้องการสอนว่าการรับ ราชสมบัติเป็นภาระอันหนักอึ้งดุจพระมหาพิชัยมงกุฏ ต้องการสอนว่าคนเป็นผู้ปกครองต้องมีภาระที่หนัก

๒) “พระขรรค์ชัยศรี” จะทรงรับและวางไว้บนพานข้าง ๆ ต้องการจะสอนว่า พระเจ้าแผ่นดินหรือ ผู้นำจะต้องเป็นคนซื่อตรงและเด็ดขาดเหมือนหนึ่งพระขรรค์ พระขรรค์คือมีดหรือดาบตัดอะไรเป็นเส้นตรง และตัดอะไรก็ตามถ้าคมจริงต้องขาด ต้องการสอนว่าผู้นำจะต้องซื่อตรง ขณะเดียวกันต้องเด็ดขาดเหมือนหนึ่ง พระขรรค์ตัดอะไรต้องขาด เพราะฉะนั้นพระขรรค์จึงเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจตุลาการ คืออำนาจศาล

๓) ไม้เท้าเรียกว่า “ธารพระกร” ต้องการสอนว่าพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้นำต้องมีหลักยึดให้มั่น เปรียบเหมือนคนจะต้องถือไม้เท้า ถ้าไม่มีไม้เท้าจะเซและล้มง่าย ๆ

๔) พัดกับแส้ เรียกว่า “พัดวาลวิชนีและแส้จามรี” ทรงรับแล้ววางไว้บนพาน ต้องการสอนว่า พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครอง ผู้นำ มีหน้าที่บำบัดทุกข์ บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์

๕) รองเท้า เรียกว่า “ฉลองพระบาทเชิงงอน” พระเจ้าแผ่นดินจะทรงรับแล้วเอาวางไว้บนพาน ต้องการสอนพระเจ้าแผ่นดิน สอนผู้ปกครอง ว่าจะยิ่งใหญ่ขนาดไหน จะเก่งขนาดไหน ถ้าไม่มีรองเท้า ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องปกป้องคุ้มครอง และรองรับให้อยู่ได้อย่างมั่นคงมารองรับก็อาจจะชวนเซล้มลง โบราณ เขาถวายรองเท้าเพื่อต้องการสอนว่าประชาชนและข้าราชการเปรียบเสมือนรองเท้า ข้างหนึ่งคือประชาชน อีกข้างหนึ่งคือข้าราชการ

ข้าราชการคือรากฐานของแผ่นดิน เป็นคือคำสอนตั้งแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัว และในสมัยรัชกาลที่ ๑ ท่านทรงแต่งกลอนไว้ว่า

อันพระนครทั้งหลาย	ก็เหมือนกับกายสังขาร
กษัตริย์คือจิตวิญญาณ	เป็นประธานแก่ร่างอินทรีย์
มือเบื้องซ้ายขวาคือสามนต์	บาทาคือพลทั้งสี่
อาการพร้อมสามสิบสองมี	ตั้งนี้จึงเรียกว่ารูปกาย”

สามนต์ คือ นักวิชาการ นักปราชญ์ เปรียบเหมือนมือซ้ายมือขวา “บาทาคือพลทั้งสี่” ส่วนรองเท้าหรือพื้นฐานนั้นก็คือข้าราชการทั้ง ๔ เหล่า เวียง วัง คลัง นา “มือเบื้องซ้ายขวาคือสามนต์ บาทาคือพลทั้งสี่ อากาศพร้อมสามสิบสองมี” คือมีอากาศครบสามสิบสอง “ดั่งนี้จึงเรียกว่าร่างกาย” คือร่างกายที่สมบูรณ์ รัชกาลที่ ๕ ท่านเปรียบว่า ประเทศ แผ่นดิน เหมือนกับร่างกาย อันพระนครทั้งหลายก็เหมือนกับกายสังขารประเทศ เหมือนกับร่างกายของคน “กษัตริย์คือจิตวิญญาณ” ผู้ปกครอง คือ จิตวิญญาณที่อยู่ข้างใน “เป็นประธานแก่ร่างกาย” เป็นประธานใหญ่สุด เวลาเขาเปรียบข้าราชการเหมือนบาทา เหมือนรองเท้า เขาไม่ดูถูกเหยียดหยาม สมัยก่อนถือว่าเรื่องรองเท้าเป็นเรื่องคุ้มครองป้องกัน รองรับที่สำคัญ ข้าราชการคือพื้นฐานหรือเป็นรากฐาน ก็เพราะเป็นจักรกลที่รองรับระบบทั้งหมดของประเทศ เพราะฉะนั้นข้าราชการจึงเหมือนกับรากฐาน ข้าราชการจึงควรภูมิใจว่าตนเองมีความสำคัญในการรองรับระบบทั้งหมด ซึ่งถือเป็นภาระที่หนักอึ้ง

“ข้าราชการ” สมัยก่อนก็คือ “ข้าของพระเจ้าแผ่นดิน” สมัยนี้เรียกว่า “ข้าของแผ่นดิน” ใช้ศัพท์ว่า “ข้าราชการ” ความสำคัญอยู่คำว่า “ข้า” คือคนที่ทำงาน “ราช” คือของพระเจ้าแผ่นดิน คือแผ่นดินของประชาชน “การ” คือกิจการ เพราะฉะนั้น “ข้าราชการ” คือคนที่ทำกิจการของแผ่นดิน จึงต้องเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจเพราะกิจการของแผ่นดินเป็นกิจการใหญ่ คนอื่นที่ไม่ใช่ข้าราชการไม่มีสิทธิจะทำ ไม่มีหน้าที่จะทำ ดังนั้นความสำเร็จจึงเป็นความภาคภูมิใจ ส่วนอีกอันหนึ่งคือ ภาระอันหนักอึ้ง ภาระของข้าราชการคือทำให้ราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนมีความสุข มีความพอใจ โดยเครื่องมือที่รัฐจัดให้เพื่อลดภาระให้ข้าราชการ หรือทำภาระโดยไม่มีความรู้สึกหนักอึ้งจนเกินไป เช่น งบประมาณ คอมพิวเตอร์ กฎหมาย และเครื่องมือที่ข้าราชการต้องมีเอง คือ “วินัย” “ความโปร่งใส” “คุณธรรม” และ “จริยธรรม” เครื่องมือที่รัฐจะต้องมีเรียกว่า “Good Governance” หรือ “ธรรมาภิบาล” หรือ “วิธีการบริหารจัดการที่ดี” วิธีการปกครองที่ดี” ประกอบด้วย ๑) ถูกกฎหมาย ๒) โปร่งใส ๓) รับผิดชอบ ๔) การมีส่วนร่วม ๕) ความคุ้มค่า คุ้มค่า เวลา ประหยัด ๖) ประเมินผล ทั้งหมดคือสิ่งที่จะมาช่วยให้ข้าราชการสามารถดำรงตนเป็นรากฐานที่มั่นคง เกิดความภาคภูมิใจ

เรียบเรียงโดย นางสาวณัฐจรรยา แสงสว่าง

นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ

ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน ก.พ.

หมายเหตุ

ท่านที่สนใจสามารถดูข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ [Facebook.com/jumkunjai](https://www.facebook.com/jumkunjai)